

Відділ культури і туризму
виконавчого комітету Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована
бібліотечна система

„Незгасима свіча пам’яті”

Голодомор 1932-1933 років в Україні

Бібліографічний покажчик

Славутич

2008

Даний бібліографічний покажчик підготовлений відділом бібліотечно-бібліографічного обслуговування Загальноміського бібліотечно-інформаційного центру м. Славутича.

Видання присвячене Голодомору 1932-1933 років в Україні – безпрецедентному злочину сталінської тоталітарної системи проти українського народу, який спричинив національну катастрофу. Всебічні, правдиві знання допоможуть уникнути подібних катастроф у майбутньому.

При підготовці покажчика використано роботи вихованців славутицької дитячої художньої студії «АКВА» під керівництвом М. Д. Тетеріної.

Посібник розрахований на широке коло читачів, усіх, кому не байдужа доля українського народу.

Укладачі:

Панова Л.І., Соловйова Л.О.,
Янченко О.О.

Комп’ютерний
набір:

Соловйова Л.О.

Відповідальна
за випуск:

Портная Н.В.

*В тридцять третьому году
Лли люди лободу
Пухли люди з голоду.
Помиралли на ходу.*

Є. Мовчан

Голодомор 1932 – 1933 років в Україні

Українською катастрофою ХХ століття називає сучасна громадська думка голодомор 1932 – 1933 років в Україні. Терор голодом, запроваджений сталінським тоталітарним режимом в Україні, заподіяв смерть мільйонам хліборобів. Адже від голоду, масових репресій і депортацій Україна втратила більше ніж за роки Першої світової та громадянської воєн.

В Україні стало можливим говорити про голодомор після грудня 1987 року. І тільки через дев'ять років, 26 листопада 1998

ро День пам'яті (листопада). У травні 1999 року зверненні до Верховного Суду в роки актом голодомору – результатом – голодомору 1932 року поширила «національною трагедією українського народу». Факт геноциду українців сталінським режимом у 1932-1933 роках було офіційно визнано 11 урядами країн світу, серед яких Австралія, Угорщина, Ватикан, Литва, Сполучені Штати Америки. 4 листопада 2005 року Президент України В. А. Ющенко в Указі „Про вшанування жертв і постраждалих від голодоморів в Україні” назвав голодомори 1921-1923, 1932-1933 та 1946-1947 років геноцидом українського народу. За поданням Президента Верховна Рада України 28 листопада 2006 року ухвалила Закон „Про Голодомор 1932 – 1933 років в Україні”, у якому голодомор 1932-1933 років, відповідно

до Конвенції ООН від 9 грудня 1948 року про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, кваліфіковано як акт геноциду українського народу (згідно зі ст. 2 Конвенції, під дефініцією „геноцид” мається на увазі „будь-яке з діянь, які вчиняються з наміром знищити повністю або частково яку-небудь національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку”).

Своє ставлення до подій, пов'язаних з Голодомором 1932-1933 років в Україні, висловила 34-а сесія Генеральної конференції ЮНЕСКО, прийнявши 1 листопада 2007 року резолюцію про вшанування пам'яті жертв Голодомору в Україні.

Президент України Віктор Ющенко 2 листопада в інтерв'ю журналістам українських видань, відзначаючи, що міжнародна спільнота вперше в такому масштабі (193 країни світу) ухвалила консолідоване рішення відносно визнання Великого Голоду 1932-1933 років, вітав прийняття ЮНЕСКО цієї резолюції і висловив упевненість, що настане час, коли більшість країн світу визнають Голодомор актом геноциду українського народу.

Офіційним початком хлібозаготівельної кампанії 1932 року є 1 липня. План хлібозаготівель по Україні був затверджений III Всеукраїнською конференцією ЦК КП(б)У, що відбулася 6-9 липня

1932 року в Харкові у приміщенні Державної опери. Стратегічну лінію ЦК ВКП(б) на конференції представляли В. Молотов та Л. Каганович. «До безумовного виконання» було прийнято «встановлений ЦК ВКП(б) план хлібозаготівель по селянському сектору України обсягом 356 млн пудів». Політбюро ЦК КП(б)У після III партконференції встановило 4% надбавку до хлібозаготівельного плану, а також дозволило запровадити 2% надбавки до районних планів.

План хлібозаготівель визначався, виходячи з норми врожайності 1932 року. На 5 липня це була орієнтовна норма у 48,4-52,7 пудів/га, з 1 жовтня – оперативна у 42,1 – 46,5 пудів/га. Однак і вона була завищеною, як і офіційна цифра зібраного в Україні у 1932 році врожаю – 912,5 млн пудів або 14,6 млн. тонн. За ствердженням одного з найавторитетніших українських дослідників Голодомору доктора історичних наук В. Марочка, валовий збір зернових в Україні у 1932 році становив 12,8 млн тонн (близько 800 млн пудів). Порівняно з 1931 роком, він зменшився на 306,3 млн пудів.

І все ж становище з урожаєм саме по собі не могло спричинити тотального голоду, через який вимерла майже половина сільського населення України. Зібраного хліба було достатньо для задоволення як продовольчих потреб населення, так і утворення насінневого фонду. Українські дослідники Голодомору 1932-1933 років в Україні довели, що «фізичне винищення українських селян голодомором – свідомо і цілеспрямована терористична акція більшовицького режиму в Україні». Про це безперечно свідчать архівні документи партійних, радянських і каральних органів.

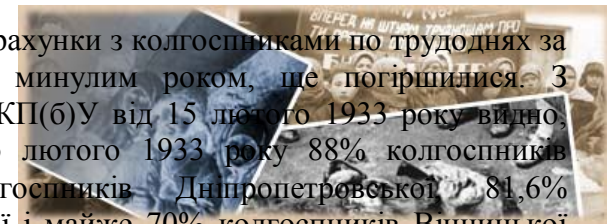
З 1929 року Сталін розпочав відверту боротьбу проти українських селян, нависивши на них ярлик спекулянтів, що автоматично зараховувало їх до класових ворогів. Чотирирічна війна шляхом «ліквідації куркульства як класу» та усупільнення селянських господарств досягла свого апогею восени 1932 року, коли на село були направлені численні загони з чітко визначеними планами хлібозаготівель. Ці плани не вичерпували всіх форм здавання селянами збіжжя та продовольства державі. Крім власне хлібозаготівель, селяни мали здавати м'ясо, різноманітні заготівлі м'яса, вершкового масла, яєць, інших видів продовольства, повернення державі насінневої позики,

розрахунки колгоспів з МТС за здійснені ними роботи тощо.

Єдиною формою оплати праці колгоспників були не гроші, а трудові одиниці – так звані трудовні. Пересічною натуральною оплатою трудовня в колгоспах України у 1932 році було від 1 до 1,5 кг хліба. Його грошове наповнення становило від 50 копійок до 1 крб. 20 коп. Як стверджує В. Марочко, у 1932 році один працездатний колгоспник, за офіційною статистикою, виробляв 143 трудовні. Непрацездатним членам колгоспів трудовні не нараховувалися, і секретаріат ВУЦВК вважав це правильним. Однак і цього заробітку, за підсумками 1931 року, колгоспники України майже не одержали, зокрема, на Харківщині повністю не розрахувалися з колгоспниками 15% колгоспів, на Київщині – 28%.

У зв'язку з тим, що обсяг хлібозаготівель 1931 року (39% валового збору) сягнув критичної межі для хлібофуражного балансу України, навесні 1932 року по селах почався голод, худоба вимирала. Недосіяними залишилося 2,5 млн. га землі. Треба також взяти до уваги величезні втрати при збиранні врожаю 1932 року та 1,1 млн га зовсім невижатих земель. Не обґрунтована економічно, аграрна політика більшовиків призвела до втрати селянами мотивації до праці, наслідком чого стало падіння сільськогосподарського виробництва. З матеріалів, що зберігаються у колишньому Кремлівському архіві Політбюро ЦК КПРС, видно, що середня врожайність за 5 років перед 1932 роком знизилась майже на 30%, по Україні цей показник склав понад 43% (у 1927 році, до колективізації – 11,2 ц/га, у 1931 – 8,3 ц/га). Між тим хлібозаготівлі зростали з року в рік. По Україні їхній приріст у 1931/32 році, порівняно з 1929/30 роком, склав 36,7%.

За таких обставин розрахунки з колгоспниками по трудовнях за 1932 рік, порівняно з минулим роком, ще погіршилися. З матеріалів пленуму ЦК КП(б)У від 15 лютого 1933 року видно, що від серпня 1932 до лютого 1933 року 88% колгоспників Одеської, 94,8% колгоспників Дніпропетровської, 81,6% колгоспників Харківської і майже 70% колгоспників Вінницької

областей не мали жодного грама хліба. Така ж картина спостерігалася і по інших областях України. Із близько 20-мільйонного сільського населення України працездатних колгоспників налічувалося тільки 6,3 мільйона, з них половина нічого не отримала за заробленими трудовими днями, а 13 мільйонів непрацездатних взагалі не забезпечувалися з фондів колгоспів. У випадку смерті колгоспника, зароблений ним на трудові дні хліб родині не видавався.

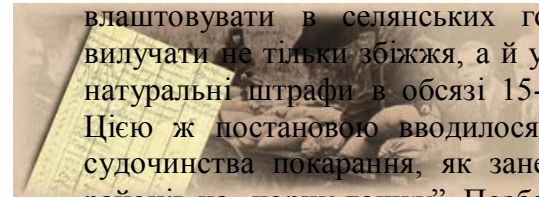
Попри всі «старання» хлібозаготівельних загонів, застосування репресивних заходів на підставі написаного Сталіним власноруч закону про охорону суспільної власності від 7 серпня 1932 року, відрядження усього керівного складу ЦК КП(б)У та обкомів на хлібозаготівлі до районів з метою усунення у місцевого керівництва «хвостистських настроїв», заборону колгоспної торгівлі хлібом та перемелювання збіжжя на млинах без дозволу сільрад, а також те, що хлібозаготівельний план прийшлося тричі скорочувати, до 1 листопада 1932 року від селянського сектора України надійшло лише 136 млн. пудів збіжжя.

І хоча Сталін усвідомлював розмір кризи в республіці та побоювався соціального вибуху, допустити припинення хлібозаготівельної компанії він не збирався. Відмова від хлібозаготівель призвела б до дефіциту валюти, згортання закупівель за кордоном обладнання для нових заводів, визнанню помилковості політики «великого стрибка». Для Сталіна питання «бути чи не бути» восени 1932 року вирішувалося в Україні. Враховуючи ступінь незадоволення його політикою в суспільстві, а також у керованій ним партії, Сталін і його прибічники воліли приректи на голод і смерть мільйони, ніж випустити владу.

22 жовтня 1932 року Політбюро ЦК ВКП(б) ухвалило рішення: „З метою підсилення хлібозаготівель відрядити на 2 декади повноважні комісії під керівництвом В. М. Молотова на Україну,

під керівництвом Л. М. Кагановича – до Північно-Кавказького краю”. 29 жовтня комісія ЦК ВКП(б) на чолі з В. Молотовим прибула до Харкова. Він одразу приступив до справ: розіслав українських керівників по районах, просив телеграмою Сталіна направити в Україну на місяць для проведення хлібозаготівель 50-70 досвідчених комуністів, розпорядився припинити продаж промислових товарів колгоспникам та одноосібникам, зажадав від місцевих керівників налагодити облік збіжжя біля молотарок і сам виїхав у південні області України. З приїздом в Україну Молотова головним методом хлібозаготівель стали репресії. У Російському державному архіві соціально-політичної історії зберігається директива ЦК КП(б)У, прийнята за вказівкою цього сталінського поплічника, якою судові органи зобов’язуються розглядати судові справи з хлібозаготівель поза чергою «як правило виїзними сесіями на місці із застосуванням крутих репресій». Для цього в кожній області додатково створювали не менш ніж 5-10 роз’їзних судових груп. Обкомам партії було дано попередження, що «пасивність у цій справі... ЦК КП(б)У розглядатиме як гірший різновид гнилого лібералізму, неприпустимого у більшовицькій партії».

Налагодивши таким чином в Україні справу хлібозаготівель, В. Молотов 6 листопада відбув до Москви. Однак його дії здалися Сталіну недостатніми. Повернувшись до Харкова, В. Молотов зібрав 18 листопада засідання Політбюро ЦК КП(б)У, яке під його тиском ухвалило постанову „Про заходи з посилення хлібозаготівель”. На її виконання з Харкова та інших промислових центрів було відправлено до сіл бригадами по 3-4 особи 600 робітників-комуністів, яким були надані повноваження влаштовувати в селянських господарствах подвірні обшуки, вилучати не тільки збіжжя, а й усе продовольство, застосовувати натуральні штрафи в обсязі 15-місячної норми здавання м’яса. Цією ж постановою вводилося таке невідоме жодній системі судочинства покарання, як занесення колгоспів, сіл або цілих районів на „чорну дошку”. Позбавлені усього їстівного, не маючи змоги втекти через загороджувальні пости ГПУ, яким оточували

занесену на «чорну дошку» територію, люди були приречені на голодну смерть. До 5 грудня на «чорну дошку» рішенням ЦК КП(б)У і РНК УРСР було занесено шість сіл, а постановами облвиконкомів – 400 колгоспів.

З 19 листопада у 243 районах України розпочалася спецоперація ГПУ, в ході якої мала бути виконана рознарядка на арешти 3525 сільськогосподарських працівників. За пропозицією В. Молотова 22 листопада Політбюро ЦК ВКП(б) утворило трійку у складі Косіора, Реденса, Кисельова, якій надавалося право виносити смертні вироки у справах репресованих під час хлібозаготівель. Комісії з аналогічними функціями створювалися в кожній області України.

З метою недопущення неконтрольованих міграцій населення 27 грудня 1932 року з'явилася постанова про запровадження паспортної системи. Селян було виключено із категорій громадян СРСР, яким видавалися паспорти.

Заготівлі з урожаю 1932 року в хліборобних районах тривали до січня 1933 року. У „боржників” були конфісковані всі продукти тривалого зберігання. Як наслідок, в селах України, не отримуючи допомоги ззовні і не маючи можливості врятуватися на законних підставах, люди вимирали масово. Між тим, новий перший секретар Харківського обкому КП(б)У П. П. Постишев, виступаючи 4 лютого 1933 року на об'єднаному пленумі Харківського обкому та міському КП(б)У, констатував: „Ви знаєте, що хлібозаготівельна кампанія поточного року проходила і, на жаль, досі ще проходить на Україні край незадовільно. Держава не отримала тієї кількості хліба, якої вона мала всі підстави очікувати від України, не кажучи вже про те, що у відношенні термінів виконання хлібозаготівельного плану партійні організації України, в першу чергу, парторганізація Харківської області, ідуть далеко не на першому місці в Союзі”.

Про масштаби Голодомору можна судити також за такими даними: населення СРСР з осені 1932 до квітня 1933 років скоротилося з 165,7 млн чоловік до 158 млн або на 7,7 млн, головним чином за рахунок сільського населення. Цифра 158 млн

чоловік надається Б. Ц. Урланісом із застереженням як „приблизна”.

З метою забезпечення належної організації та проведення заходів у зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору 1932-1933 років в Україні Президент В. А. Ющенко Указом від 14 березня 2007 року створив Координаційну Раду з підготовки заходів у зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору 1932-1933 років в Україні, а через 2 тижні Указом Президента № 250 ці заходи було затверджено. Наразі відбулося два засідання Координаційної ради, друге пройшло 23 жовтня в м. Харкові, звідки 1932 року було організовано втілення в Україні нелюдського плану більшовицького імперського керівництва – виморення голодом-геноцидом 7 мільйонів українських селян. Українці, як історична нація, мають відродити імена українських хліборобів, жертв цілеспрямованого державного терору.

Голодне лихоліття 33-го – не просто історична минувшина, а незагойна фізична і духовна рана українського народу, яка пекучим болем пронизує пам'ять багатьох поколінь. Сьогодні треба говорити про минуле задля майбутнього, адже безпам'ятність породжує бездуховність, котра, наче ракова пухлина, роз'їдає тіло й душу нації – перекреслює її історію, паплюжить традиції й руйнує соціокультурну самобутність народу.

Офіційні документи України

Про відзначення Дня пам'яті жертв голодоморів та політичних репресій: Указ Президента України від 22 листопада № 1644/2005 // Урядовий кур'єр. – 2005. – 24 листопада. – С. 5.

Про відзначення переможців та учасників Всеукраїнського конкурсу науково-пошукових робіт школярів, студентів та педагогічних працівників "Голодомор 1932-1933 років. Україна пам'ятає": Указ Президента України від 13 листопада 2007 року № 1094/2007 // Урядовий кур'єр. – 2007. – 15 листопада. – С. 6.

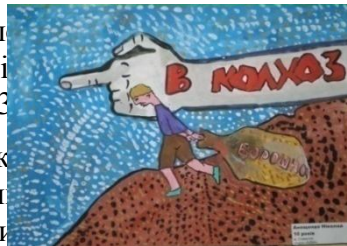
Про вшанування жертв та постраждалих від голодоморів в Україні: Указ Президента України від 4 листопада 2005 року № 1544/2005 // Урядовий кур'єр. – 2005. – 8 листопада. – С. 12. // ОВУ. – 2005. – № 45. – С. 23-24.

Про Голодомор 1932-1933 років в Україні: Закон України від 28 листопада 2006 року № 376-V // Урядовий кур'єр. – 2006. – 1 грудня. – С. 6. // ОВУ. – 2006. – № 48. – С. 41.

Про затвердження Плану заходів на 2007-2008 роки у зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору 1932-1933 років в Україні: Розпорядження Кабміну України від 21 листопада 2007 року № 1026-р // Урядовий кур'єр. – 2007. – 23 листопада. – С. 4.

Про заходи у зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору в Україні: Указ Президента України від 24 листопада 2007 року № 250/2007 // Урядовий кур'єр. – 2007. – 3 листопада. – С. 1.

Про оголошення в Україні 2008 року Роком Голодомору: Указ Президента України від 24 листопада 2007 року № 1144/2007 // Урядовий кур'єр. – 2007. – 28 листопада. – С. 1.

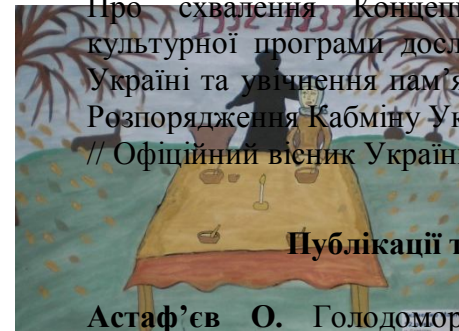

"Про план обласних заходів на 2008 рік у зв'язку із 75-ми роковинами Голодомору 1932-1933 років в Україні та оголошенням 2008 року Роком пам'яті жертв Голодомору": Розпорядження голови Київської обласної держадміністрації від 26 лютого 2008 року № 173 // Вісник Київ. облдержадм. (Додаток до Київ. правди). – 2008. – 20 березня. – С. 1.

Про план обласних заходів у зв'язку із 75-ми роковинами Голодомору 1932-1933 років в Україні: Розпорядження Київської облдержадміністрації від 13 червня 2007 року № 448 // Вісник Київ. облдержадм. (Додаток до Київ. правди). – 2007. – 6 липня. – С. 4.

Про преміювання переможців Всеукраїнського конкурсу науково-пошукових робіт школярів, студентів та педагогічних працівників "Голодомор 1932-1933 років. Україна пам'ятає": Постанова Кабміну України від 21 листопада 2007 року № 1345 // Урядовий кур'єр. – 2007. – 23 листопада. – С. 4. // ОВУ. – 2007. – № 89. – С. 39.

Про схвалення Концепції Загальнодержавної національно-культурної програми дослідження Голодомору 1932-1933 рр. в Україні та увічнення пам'яті його жертв на період до 2012 року: Розпорядження Кабміну України від 27 лютого 2008 року № 364-р // Офіційний вісник України. – 2008. – № 17. – С. 61-64.

Публікації та статті про Голодомор

Астаф'єв О. Голодомор в українській літературі: Спроба екзистенційного аналізу // Сіверянський літопис. – 2004. – № 1. – С. 81.

Буба М. Україна в терорі: Голодомор // Берегиня. – 1992. – № 1. – С. 27-34.

Білоус О. Урок для людства: Голодомор //Київська правда. – 2003. – № 131. – С. 1-2.

Бігтнер О. Історія свідчить: це був геноцид проти українського народу: Пам'яті жертв голодомору 1932-1933 рр. в Україні присвячується // Урядовий кур'єр. – 2003. – 14 лютого. – С. 1,5.

Борисенко В. К. Свіча пам'яті: Усна історія про геноцид українців у 1932-1933 роках. – К.: ВД «Стилос», 2007. – 288 с.

Бровар Д. Мовою документів про голодомор в Україні 1932-1933 рр. //Літературна Україна. – 2003. – 20 лютого. – С. 4.

Бугаєвич І. «Пухнуть люди, мруть – конають...»: Голодомор 30-х рр. //Укр. культура. – 1993. – № 5-6. – С. 3.

Воля О. Мор: Книга буття України //Київ. – 2002. – № 9. – С. 125-142.

Голод в Україні. Вибрані статті: Літературно-художнє видання. – Луцьк: ВМА «Терен», 2006. – 164 с.

Голод і згорання «Українізації»
// Шаповал Ю. І. Україна 20-50 років: сторінки ненаписаної історії. – К.: Наукова думка, 1993. – С.

Голодомор

Україні: документи і матеріали. – К: Могилянська академія, 2007. – 1128 с.

Голодомор 1932-1933 рр. на Чернігівщині //Сіверянський літопис. – 2003. – № 4. – С.

Голодомор – геноцид українського народу: матеріали Міжнародної наукової конференції «Три Голодомори в Україні у ХХ ст...: погляд із сьогодення //Пам'ять століть. – 2003. – № 3. – С. 4-146.

Голота Л. Атлантида смерті: Голодомор 1932-1933 рр. // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 221. – С. 7.

Гречко В. Всього надивились і натерпілись: Спогади про Голодомор 1932-1933 років // Прапор. – 1990. - № 6. – С. 140.

Гула В. Запрограмована смерть: Нотатки з міжнародного симпозіуму про голод 1932-1933 років на Україні // Золоті ворота: Альманах. – К.: Час, 1991. - С. 72-79.

Джеймс М. Політичні причини Голодомору в Україні 1932-1933 років //Український історичний журнал. – 1995. – № 1. – С. 34-48.

Документарій. Ушанування в Харкові пам'яті жертв голоду 1932-1933 років в Україні // Прапор. – 1990. – № 6. – С. 141-144.

Жулинський М. Голодомор 1932-1933 років: вимогливий погляд історії // Голос України. – 2005. – 2 грудня. – С.10-11.

Зайвий О. Чорний час. Слово про Голодомор 1932-1933 років //Прапор. – 1990. – № 6. – С. 128-133.

Заставний Ф. Український Голодомор 1932-1933 років через призму демографічної статистики //Розбудова держави. – 2003. – № 9-12. – С. 18-29.

Капустян Г. За матеріалами московських архівів про Голодомор 1932-1933 рр. в Україні // Пам'ять століть. – 2004. № 1. – С. 89-105

Клименко І. Млинці із борошна з вапном: Спогад про Голодомор 1932-1933 рр. // Урядовий кур'єр. – 2003. – 7 листопада. – С. 5.

Кожна прожита година була страшною: Голод 1932-1933 рр. на Чернігівщині у спогадах очевидців: Спогади // Сіверянський літопис. – 2003. – № 4. – С. 50-96.

Колективізація і голод у дзеркалі села Убіжичі //Старожитності. – 1994. – № 7-8. – С. 16-19.

Коломиєць І. Голодомор: Спогади однієї родини. – К., 2003. – 68 с.

Конквест Р. Жнива скорботи: Радянська колективізація і голодомор. – К.: Либідь, 1993. – 384 с.

Кравченко А. Голодомор // Літ. Україна. – 1992. – 21 травня.

Кульчицький С. Тридцять третій рік: чи потрібна пам'ять про нього українському суспільству? //Політика і час. – 1998. – № 11-12. – С. 68-83.

Кульчицький С. 1933 рік: Сталінський Урядовий кур'єр. – 2002. – № 208. – С. 6.

Лактіонов-Стезенко М. Смак трави або побудови соціалізму в окремо взятій к публіцистичне видання. –К.: Б-ка журналу «Дні»

Лисивець А. «Скажи про щасливе життя...»: рік // Вітчизна. – 1989. – № 5. – С. 22-54.

Лук'яненко Л. Пам'ятаймо про це: До 70-річчя голодомору 1932-1933 рр. //Укр. культура. – 2002. – № 9-10. – С. 18-19.

Магрицька І. «Позабирали все, а сім'ї повмирили»: Голодомор в Україні: Луганська область. Документальні свідчення //Київ. – 2003. – № 6. – С. 148-154.

Мацько В. Сенс життя: людина і світ на тлі предметності: До 75-річчя Голодомору в Україні // Дивослово. – 2008. – № 11. – С. 33-37.

Международная комиссия по расследованию голода на Украине 1932-1933 годов: Итоговый отчет 1990 год. – К., 1992. – 191 с.

Мищенко О. Безкровна війна. Розповіді про голод 1933 року, записані в селах Козельщинського району на Полтавщині. – К.: Т-во «Знання» УРСР, 1990. – 48 с.

Пам'яті жертв Голодомору //Урядовий кур'єр. – 2003. – № 220. – С. 2.

Пахаренко В. Біла книга. Правда про голод в Україні 1933 // Жовтень. – 1989. – № 1. – С. 76-81.

Петренко М. Сни про окраєць хліба: Голодомор в Україні 1932-1933 років // Літературна Україна. – 2008. – 20 листопада. - С. 7.

Ростовцева М. "Поле скорби": О вечере памяти невинных жертв Голодомора в Украине, который прошел в выставочном зале ОБИЦ // Теледень-Славутич. – 2007. – 6 декабря. – С.4.

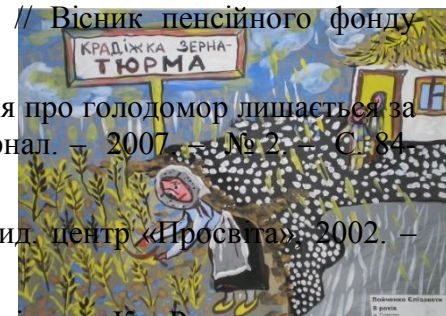
Сендзюк С. Не допустит' такого більше ніколи!: День пам'яті жертв голодомору і політичних репресій // Україна. – 2006. – № 11. – С. 12-13.

Сидорук А. Унікальне дослідження про голодомор лишається за сімома печатками // Історичний журнал. – 2007. – № 2. – С. 84-105.

Старів С. Страта голодом. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2002. – 272 с.

33-й: голод: Народна Книга-Меморіал. – К.: Рад. письменник, 1991. – 584 с.

Український голокост 1932-1933: Свідчення тих, хто вижив: У 3 т. – К.: Вид. дім «Киево-Могилянська академія». – Т. 1. – 2005. – 296 с.

Український голокост 1932-1933: Свідчення тих, хто вижив: У 3 т. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія». – Т. 2. – 2005. – 443 с.

Український голокост 1932-1933: Свідчення тих, хто вижив. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія». – Т. 4. – 2007. – 504 с.

Хонігсман Ф.С. Колективізація, голодомор і занепад єврейського землеробства в Україні // Укр. історичний журнал. – 1994. – № 2-3. – С. 66-75.

Хроніка геноциду 1932-1933 // Літ. Україна. – 2006. – 7 грудня. – С. 3. Закінчення. Початок. – ЛУ. – 2006. – 30.11.

Шаповал Ю., Мормель С. Пам'яті не буває "взагалі": 90-річний український письменник з Мюнхена Ігор Качуровський - про побачення й пережите в Україні у голодні 1932-33 роки // Україна молода. - 2008. - 20 листопада. - С.7.

Штефан М. Голод 1932-1933 годов – геноцид украинцев для осуществления политики и русификации? // Отечественная история. – 1995. – № 1. – С. 49-60.

Яремчук А. Пієта: Голодомор 1932-1933 рр. // Укр. культура. – 1993. – № 5-6. – С. 1-2.

Яценко А. Голодомор 1932-1933 рр. в усній народній творчості: За матеріалами сучасної періодики. Нові терміни з означеної проблематики // Пам'ять століть. – 2004. – № 3-4. – С. 309.

Художні твори про Голодомор

Барка В. Жовтий князь: Роман. – К.: Дніпро, 1991. – 266 с.

Барка В. Жовтий князь: Роман. – К.: Наукова думка, 2001. – 304 с. – (Б-ка школяра).

Барка В. Жовтий князь: (Уривки з роману) // Живиця: Хрестоматія з укр. літератури ХХ ст.: У 2-х кн. – Кн. 2. – К.: Твім інтер, 1998. – С. 248-264.

Барка В. Жовтий князь: (Уривки з роману) // Укр. література: Хрестоматія для 11 кл. – Донецьк: ВКФ «БАО», 1999. – С. 333-408.

Барка В. Рай: Вірш // Українське слово: Хрестоматія укр. літератури та літературної критики ХХ ст. у 3-х книгах. – Кн. 2. – К.: Рось, 1994. – С. 681.

Герасимчук В. Азартні ігри на тлі Голодомору або Комедія як привід для серйозної розмови: Скорочено // Літературна Україна. - 2008. - 20 листопада. - С.7.

Дімаров А.А. В тіні Сталіна: Повісті. – К.: Дніпро, 1990. – 176 с. – (Сер. «Романи й повісті», № 1).

Зайвий О. Голод: Трагедія // Прапор. – 1989. – № 2. – С. 3-16.

Качуровський І. Третя розповідь: Із збірки «Село» // Очима серця: Ув'язнена лірика. – Харків: Основа, 1992. – С. 149-150.

Мельничук Т. Із циклу «Голод» // Очима серця: Ув'язнена лірика. – Харків: Основа, 1992. – С. 198.

Міщенко Д. Хліб наш насущний: Роман пам'яті // Міщенко Д. Полювання на жар-птицю: Роман, повісті, оповідання. – К.: Рад. Письменник, 1990. – С. 5-198.

Народні оповідання. Записав та упорядкував М. Зінчук. – К.: «Муз. Україна», 1993. – 96 с.

Павличко Д. Панахида за померлими з голоду // Дивослово. - 2008. - № 11. - С. 49-50.

Підмогильний В. Повість без назви: Повість // Підмогильний В. Оповідання. Повість. Романи. – К.: Наук. думка, 1991. – С. 241-305. - (Б-ка укр. літ. Рад. укр. літ.).

Підмогильний В. Собака: Оповідання; Життя колгоспників: Оповідання // Підмогильний В. Оповідання. Повість. Романи. – К.: Наукова думка, 1991. – С. 93-121. - (Б-ка укр. літ. Рад. укр. літ.).

Плужник Є. Галілей: Поема // Українське слово: Хрестоматія укр. літератури та літературної критики ХХ ст. у 3-х книгах. – Кн. 2. – К.: Рось, 1994. - С. 240-256.

Полтава Л. Дитяча поема про 1933 рік: Голодомор в Україні // Дивослово. - 2008. - № 11. - С. 2 обкл.

Руденко М. Хрест: Поема (Українською і англійською мовами). – К.: Смолоскипи, 1996. – 60 с.: Портр.

Самчук У. Марія. Хроніка одного життя: Роман. – К.: Рад. письменник, 1991. – 190 с.

Силка П. Як од сонця трава...: Оповідання // Прапор. – 1990. – № 6. – С. 134-139.

Снегірьов Г. Набої для розстрілу (Ненько моя, ненько...): Лірико-публіцистична розвідка. – К.: Дніпро, 1990. – 167 с. – (Романи)

Тимошенко С. Голодомор в Україні // Укр. письменник, 1993. – 266 с.

Тимошенко С. Голодомор в Україні

Тимошенко С. Голодомор в Україні

Тимошенко С. Голодомор в Україні

Тимошенко С. Голодомор в Україні

пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 рр. – К.: Обл. центр народної творчості, 1993. – 16 с.

Грицик М. Великі твої жертви, Україно: Сценарій вечора до 70-річчя голодомору 1932-1933 рр. // Укр. культура. – 2003. – № 9. – С. 31-33.

Лопушинський І. Жнива скорботи: Вечір-реквієм до 70-річчя штучного голодомору в Україні 1932-1933 рр. // Дивослово. – 2003. – № 6. – С. 42-45.

Могильницька Г. "Над білим янголом скорботи - незгасний духу смолоскипи": Сценарій вечора пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 рр. // Дивослово. – 2007. – № 11. – С. 22-24.

Інтернет-ресурси документально-публіцистичних матеріалів з проблеми Голодомору 1932-1933 років

Відповідно до рішення Кабінету Міністрів України з метою донесення достовірної інформації про страшне горе народу мільйонам співвітчизників, широкій світовій громадськості, про вшанування жертв Укрінформ створив веб-сайт "Голодомор в Україні 1932-

1933 років", який пропонується увазі численних користувачів Інтернету.

<http://www.holodomor33.org.ua> - На сайті "Уроки історії: Голодомор 1932-33 рр." розміщено 1245 свідчень очевидців голодомору. Свідчення зібрані протягом 2002 - 2004 рр. Сайт має дуже "професійний" вигляд, його створено за сприяння

міжнародного фонду "Україна 3000" (Фонд Віктора Ющенка), неурядового благодійного фонду, створеного у 2001 році. В списку посилань 17 інших сайтів.

<http://uk.wikipedia.org/wiki/...> - Вікіпедія про Голодомор

<http://www.archives.gov.ua/Sections/Famine/Resources.php> - Інтернет-ресурси документально-публіцистичних матеріалів з проблеми Голодомору

http://www.ukrainianworldcongress.org/Holodomor/index_ua.html - Світовий Конгрес Українців закликає всіх відзначити 75 річницю Голодомору 1932-1933 років в Україні.

Зміст

Голодомор 1932-1933 років в Україні.....	3
Офіційні документи України.....	11
Публікації про Голодомор.....	12
Художні твори про Голодомор.....	17
Розробки уроків та сценарії про Голодомор в Україні.....	19
Інтернет-ресурси документально- публіцистичних матеріалів з проблеми Голодомору 1932-1933 років.....	20